

Ympäristöministeriö

VN/14961/2024

Lausunto keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman luonnoksesta (KAISU3)**Toimenpideohjelma tavoitteiden saavuttamiseksi**

Elintarviketeollisuusliitto (ETL) kiittää ympäristöministeriötä mahdollisuudesta lausua kolmannesta keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmasta (KAISU 3).

Suomalainen elintarviketeollisuus on vahvasti sitoutunut ilmastotavoitteiden edistämiseen. Elintarviketeollisuudelle on ominaista, että toiminnasta aiheutuu vain vähän suoria kasvihuonekaasupäästöjä. Keskimäärin 96,5 prosenttia alan yritysten kokonaispäästöistä on arvoketjun epäsuoria päästöjä. Ruokaketjun päästöt painottuvat erityisesti alkutuotantoon, ja maatalouden päästöjä syntyy sekä maankäyttö- että taakanjakosektorilla. Päästöjen vähentäminen ruokaketjussa edellyttää merkittäviä investointeja ja uuden teknologian käyttöönottoa. KAISU 3 -luonnos sisältää useita linjauksia, jotka vaikuttavat maatalouteen ja siten koko kotimaiseen ruokaketjuun.

Kokonaisuudessaan suunnitelma tarjoaa kattavan joukon toimenpide-ehdotuksia päästöjen vähentämiseksi. ETL pitää myönteisenä, että suunnitelmassa on tunnistettu kansallisen ruokaturvan merkitys sekä ravinteiden kierrätyksen ja biokaasun tuotannon monipuoliset mahdollisuudet. Erityisesti maataloussektorilla tarvitaan kuitenkin edelleen tarkempia arvioita eri politiikkatoimien päästövähennysvaikutuksista, jotta politiikkatoimet voidaan kohdistaa kustannustehokkaimpiin keinoihin ja samalla huomioida ruokaturva ja kotimaisten yritysten kilpailukyky.

Liikenne

ETL pitää tärkeänä, että liikennettä koskevilla politiikkatoimilla edistetään biopolttoaineiden käyttöä. Kuten suunnitelmaluonnoksessa todetaan, niin liikenteen uusiutuvien polttoaineiden käytön kannalta keskeisin toimi on laki uusiutuvien polttoaineiden käytön edistämisestä liikenteessä (jakeluvelvoitelaki).

Jakeluvelvoitelain muutos, jossa edistyneiden biopolttoaineiden lisävelvoitetta alennettiin, heikensi esimerkiksi biokaasun tuotantoon liittyviä kysyntänäkymiä ja siten investointikannustimia. Biokaasun hyödyntämisen suurin potentiaali on raskaassa liikenteessä jo olemassa olevan kustannustehokkaan teknologian ansiosta. Taakanjakosektorin päästövähennystavoitteiden saavuttamiseksi biokaasun käytön ja tuotannon lisäämiseksi tarvitaan uusia kannusteita. Lisäksi on varmistettava raskaiden kaasujoneuvojen hankintatuen jatkuvuus ja biokaasun jakeluinfraan laajentaminen erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa. Lisäksi vuoden 2027 alusta Suomessa käynnistyvän fossiilisen polttoaineen jakelun päästökaupan (ETS2)

kustannuksia muille toimialoille tulee kompensoida kohdistamalla hankintatukia vähäpäästöisen raskaan kuljetuskaluston käyttöönottoon.

Maatalous

On selvää, että tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan uusia päästövähennystoimia kaikilla sektoreilla. ETL pitää kuitenkin erittäin tärkeänä, että suunnitelmaluonnoksessa on huomioitu, että maatalouden kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistoimia suunniteltaessa tulee tunnistaa ruuan tuotannon merkitys koko yhteiskunnalle ja varmistaa, että esitettävät toimet eivät uhkaa kansallista ruokaturvaa.

ETL katsoo, että maatalouden toimenpiteitä tulee kohdentaa erityisesti päästövähennyksiltään vaikuttavimpiin ja kustannustehokkaimpiin ratkaisuihin ja niiden toteuttamiseen on varattava riittävä tuki huomioiden parhaillaan käytävä keskustelu EU:n tulevasta budjetista. Esimerkiksi säätösalaojitus mahdollistaa turvepeltojen viljelyn tunnetuin teknisin ratkaisuin vähäisemmällä ilmasto- ja vesistö päästöillä parantaen satovarmuutta kuivuuden aikaan. Säätösalaojituksen osoitettujen kannusteiden nostaminen vauhdittaisi käyttöönottoa vaarantamatta kotimaista ruoantuotantoa. Myös heikkotuottoisten peltöjen metsittäminen on ilmastovaikutuksiltaan merkittävä toimenpide, jonka edistämiseen tulisi kannustaa. On erittäin myönteistä, että rahoituksen osalta suunnitelmassa on selvittää merkittävimpiä rahoitusaukkoja muun muassa maatalouden päästövähennystoimien osalta (ACE-hanke). ETL:n näkemyksen mukaan maataloutta voitaisiin myös kannustaa nykyistä tehokkaammin fossiilittomien energiamuotojen käyttöön. Yhtenä keinona tähän olisi maatalouden polttoaineveronpalautuksen uudistaminen asteittain riittävillä siirtymäajoilla niin, että fossiiliseen energiaan käytetty polttoaineveron palautuksen osuus siirrettäisiin maatalouden kehittämisrahaston (Makera) investointitukien vahvistamiseen.

ETL pitää hyvänä, että biokaasun tuotannon ja käytön monipuoliset mahdollisuudet tunnistetaan osana maatalouden päästövähennyspotentiaalia, ja ravinteiden kierrätystä halutaan edistää. Biokaasutuotannon tukemiseksi tarvitaan johdonmukaista ohjausta, investointitukea, sääntelyn selkeyttämistä ja jakeluverkon kehittämistä. Konkreettinen biokaasun tuotantotavoite kuitenkin puuttuu, mikä heikentää investointien ennakoitavuutta. ETL katsoo, että suunnitelmaan tulisi kirjata 4 TWh:n biokaasun tuotannon tavoitetaso. Tavoite on biokaasutoimijoiden yhteistyössä laatiman Biokaasuvisio2030-julkilausuman mukainen ja loisi ennakoitavuutta biokaasun tuotannon toimintaympäristöön. Lisäksi sen avulla voitaisiin kustannustehokkaalla tavalla vähentää maatalouden ilmastopäästöjä.

Suunnitelmassa esitetään useita toimia, joilla on potentiaalia vähentää maatalouden päästöjä tulevaisuudessa. Näille kaikille ei kuitenkaan tällä hetkellä pystytä laskemaan päästövaikutusta. ETL katsoo, että näistä ei tule tehdä tiukkoja linjauksia. ETL haluaa myös huomauttaa, että nykytilan arvioissa ei tällä hetkellä näy kaikki ruokaketjun toimijoiden toteuttamat toimet, mikä heikentää kokonaiskuvan kattavuutta. On olennaista, että erilaisten päästövähennystoimien vaikutukset saadaan näkyviin myös kansallisessa kasvihuonekaasuinventaariossa. Tämä on keskeistä paitsi ilmastopolitiikan vaikuttavuuden seurannan, myös kansainvälisen raportoinnin ja toimien uskottavuuden kannalta. Siksi ilmastovaikutusten arviointia tulee kehittää määrätietoisesti, ja työhön on varattava riittävät resurssit.

Rakennusten erillislämmitys

Ei lausuttavaa.

Työkoneet

Ei lausuttavaa.

Jätehuolto

Ei lausuttavaa.

F-kaasut

Ei lausuttavaa.

Teollisuus ja muut päästöt

ETL pitää tervetulleena menestyksekkään energiatehokkuussopimustoiminnan jatkamista kaudelle 2026–2035. Vapaaehtoiseen energiatehokkuussopimukseen kuuluvien yritysten mahdollisuus hyödyntää energiatukea energiatehokkuutta edistäviin investointi- ja selvityshankkeisiin on ollut tärkeä ja toimiva kannustin energiatehokkuuden edistämiseen. Jatkossakin on tärkeää varmistaa toimijoille riittävät kannusteet sopimukseen liittymiseen sekä riittävät resurssit sopimustoiminnan hallinnointiin.

Kuntien ja alueiden ilmastotyö

Ei lausuttavaa.

Kulutuksen hiilijalanjälki

Kulutusperäisten päästöjen vähentämiseen kohdistuvilla toimenpiteillä olisi huomattavaa päästövähennyspotentiaalia. Suunnitelmaluonnoksessakin kuitenkin todetaan, että kulutusperäiset päästöt lasketaan eri tavalla kuin Suomen viralliset, tuotantoperäiset päästötiedot, joiden perusteella katsotaan ilmastotavoitteiden täyttymistä. Epävarmuuksien huomioiminen on tärkeää, kun pohditaan politiikkatoimia kulutusperäisten päästöjen vähentämiseen.

ETL pitää hyvänä ja tärkeänä, että kulutusperäisten päästöjen osalta on tunnistettu tarve edistää elintarvikkeiden elinkaari päästöjen arviointia. Luotettavan tuotekohtaisen päästötiedon edistäminen on keskeinen edellytys elintarvikkeiden kulutuksen hiilijalanjäljen pienentämiseen. ETL muistuttaa, että ruokaketjun päästöjä voitaisiin vähentää myös tukemalla kestävien ja uusien ruokainnovaatioiden kehittämistä. Suomalaiset yritykset ovat olleet pioneereja terveysvaikutteisten ja kestävästi tuotettujen elintarvikkeiden kehittäjinä. Vauhdittamalla elintarvikealan innovaatioita voitaisiin vahvistaa kotimaisten vähäpäästöisten vaihtoehtojen saatavuutta kuluttajille, sekä samalla edistää terveellisiä ruokavalintoja ja huoltovarmuutta.

Julkiset hankinnat

ETL pitää myönteisenä, että julkisiin hankintoihin liittyen edistetään kotimaisia ja vähähiilisiä sekä ympäristöystävällisiä hankintoja. Elintarvikkeita koskevia julkisiin hankintoihin liittyviä ekologisia tavoitteita ja kriteeristöjä on kuitenkin tällä hetkellä useita, mikä aiheuttaa epäselvyyttä alan toimijoille. ETL pitää tärkeänä, että tavoitteet ovat keskenään linjassa ja että niitä ei oteta suoraan tuotteiden hankintakriteereiksi ilman vaikutusarviointia. Kriteerien lisäksi tulisi seurata, kuinka suuri osa hankinnoista toteutuu kestävyyskriteerien mukaisesti ja miten tämä osuus kehittyy ajan myötä.

Muut poikkisektorit

Vapaaehtoisten hiilimarkkinoiden edistymistä tulisi aktiivisesti edistää, sillä ne tukisivat osaltaan ilmastotavoitteiden saavuttamista. Tällä hetkellä kotimaisen vapaaehtoisen hiilimarkkinan potentiaali on alihyödynnetty.

Suunnitelman ympäristö-, talous- ja sosiaaliset vaikutukset

ETL pitää tärkeänä, että suunnitelmassa arvioidaan tasapainoisesti niin vaikutukset ympäristöön, talouteen kuin yhteiskuntaan. Erityisesti alueellisiin eroihin on tärkeää kiinnittää huomiota.

Lisätiedot:

Vastuullisuusjohtaja Satumaija Levón, ETL, satumaija.levon@etl.fi, puh. 040 752 8537

Vastuullisuuden ja kestävä kehityksen asiantuntija Laura Aalto, ETL laura.aalto@etl.fi, puh. 040 525 0395